

dachu, a nowo zakładane gniazda budowane były na strzechach (7 gniazd), słupie elektrycznym (1 gniazdo) i na platformie na przyciętym drzewie (1 gniazdo). Miejsca założenia gniazd bocianich oraz ich odległości od zabudowań przedstawiono w tabelach XLVI i XLVII.

16

Wyniki inwentaryzacji gniazd bociana białego w powiecie siemiatyckim w latach 1973 i 1974

Henryk Kot

Były powiat siemiatycki, o powierzchni 1655 km², leży w środkowej części Niziny Podlaskiej. Zajmuje południową część Wysoczyzny Bielskiej — pomiędzy rzekami Bugiem i Nurcem. Obszar ten geomorfologicznie zbliżony jest do terenów przyległych, tj. do Wysoczyzn Siedleckiej i Zambrowskiej, ubogi w zbiorniki wodne. Brak tu jezior i stawów. We wschodniej części odplywa w kierunku północnym niewielka rzeczka Nurczyk, biorąca swój początek na terenie powiatu. Większe rzeki nie przepływają przez powiat, Bug i Nurzec — jak już wspomniano — tworzą jego granice. Wzdłuż tych rzek rozciągają się główne kompleksy łąk i pastwisk. Łąki zajmują 5,2% powierzchni powiatu, pastwiska 8,0%, a grunty orne — 50,5%.

Jest to typowy teren rolniczy. Przemysł rozwinięty jest bardzo słabo. Ludność miast stanowi tylko 19,1%, gęstość zaludnienia wynosi 40 osób/km².

Kontrolę gniazd przeprowadzono w dniach od 6 do 12 lipca 1974 r. Starano się również możliwie dokładnie ustalić stan lęgów i inne dane z roku ubiegłego na podstawie informacji uzyskanych od ludności miejscowej. Jednak przy interpretacji danych z 1973 r. należy liczyć się z tym, że mogą one być obarczone większym błędem. Podsumowane wyniki kontroli gniazd przedstawia tabela XLVIII.

Straty w lęgach ustalono na podstawie informacji o liczbie wyrzuconych z gniazd młodych i jaj. Z pewnością są one zaniżone, ponieważ nie ma danych o jajach z zamarłymi embrionami i dlatego w oparciu o uzyskane materiały nie można ustalić wielkości zniesień. Straty w lęgach w 1974 r. były bardzo duże. Według uzyskanych informacji 81 piskląt z 46 gniazd zostało wyrzuconych lub zginęło od deszczu i zimna (być może również z braku pokarmu). Stanowi to około 30,7% ogólnej liczby młodych. Straty w jajach wynoszą 13 sztuk (z 7 gniazd). W 1973 r. zostało wyrzuconych 38 piskląt z 30 gniazd (13,3%) oraz 33 jaja z 20 gniazd. Oczywiście dane te zawierają duży błąd, szczególnie jeżeli chodzi o jaja, których wyrzucenie mogło być łatwo przoczone przez ludzi.

Liczba młodych na gniazdó zajęte przez parę (JZa) wynosiła 1,23, na gniazdo zaś z młodyni (JZm) 2,10. Te same dane dla roku 1973 wynosiły odpowiednio 2,16 i 2,71. Na tak duże straty w lęgach złożyły się przede wszystkim niekorzystne warunki atmosferyczne w okresie lęgowym. Wiele piskląt zostało zalanych przez długotrwałe deszcze.

Udział par bez młodych wynosił w 1973 r. 20,5%, a w roku następnym — 41,3%; udział par, których lęgi uległy zniszczeniu, wynosił odpowiednio 6,8 i 19,8. Pary, które nie przystąpiły do lęgów w 1973 r. stanowiły 12,9%, a w 1974 r. — 20,6%. Wyraźne też były różnice w udziale par z określoną liczbą młodych. W 1973 r. największy odsetek (44%) przypadał na pary z trzema młodymi, podczas gdy

TABELA XLVIII

Wyniki inwentaryzacji gniazd bociana białego w byłym powiecie Siemiatycze w latach 1973—1974

Results of White Stork nests census in the district of Siemiatycze in 1973—1974

Rodzaj danych	Liczba gniazd		Rodzaj danych	Liczba gniazd		Rodzaj danych	Wartość	
Data	Number of nests		Data	Number of nests		Data	Value	
	1973	1974		1973	1974		1973	1974
H	173	186	HPm 5	1	—	JZG	247	183
HP	132	162	HPm 4	15	—	(JZG)	(285)	(199)
HB	13	7	HPm 3	40	23	JZa	2,16	1,23
HE	2	4	HPm 2	27	50	JZm	2,71	2,10
HO	7	7	HPm 1	8	14	StD	8,0	9,8
Hx	19	6	HPm x	14	6	WiSt	?	69
HPm	105	93	HPo (m)	4	26			
HPo	27	67	HPo (—)	5	6			
HPx	—	2	HPo —	17	33			
			HPo x	1	2			

w roku następnym największy udział (57,5%) miały pary z dwoma młodymi. Warto też zaznaczyć, że w roku 1974 nie stwierdzono lęgów z czterema i pięcioma młodymi.

Wszystkie zarejestrowane gniazda umieszczone były w obrębie osiedli ludzkich. Przeważająca liczba gniazd (85,5%) umieszczona była na budynkach z dachem pokrytym strzechą, gniazda na budynkach z dachem twardym stanowiły tylko 6,5%, gniazda na drzewach — 4,8%, na słupach — 3,2% (tab. XLIX).

Spotkano się z przypadkiem zrzucenia gniazda w okresie wiosennym podczas zmiany dachu, wraz z jajami, co doprowadziło do zniszczenia lęgu, ale był to fakt odosobniony. Zazwyczaj gniazdo było przenoszone wraz z jajami lub pisklętami i ustawiane na słupie. Dużo jednak gniazd w okresie połęgowym jest zwalanych bez przygotowania odpowiedniego miejsca pod nowe gniazdo.

TABELA XLIX

Miejsca założenia gniazd bociana białego w byłym powiecie Siemiatycze w roku 1974
Nests location of the White Stork in the district of Siemiatycze in 1974

Miejsce założenia gniazda Nest location	Liczba gniazd Number of nests	Procent gniazd Per cent of nests
Budynki z dachem miękkim (strzecha itp.) Buildings covered with soft materials (straw, reed, rush)	159	85,5
Budynki z dachem twardym (dachówka itp.) Buildings covered with hard materials (tile, eternit, roofing paper)	12	6,5
Budynki ogółem Buildings — total	171	91,9
Kominy, wieże, ruiny Chimneys, towers, ruins	—	—
Słupy linii elektrycznych i telefonicznych Telegraph and electric poles	6	3,2
Drzewa Trees	9	4,8
Inne Others	—	—
Razem Total	186	100,0

W 1974 roku, w stosunku do roku poprzedniego, nastąpił wzrost liczby gniazd o 13 sztuk, ale prawdopodobnie wynika to z faktu, że po okresie lęgowym w 1973 roku część gniazd została zwalona i w następnym sezonie bociany musiały wybudować nowe gniazda. Na uwagę zasługuje jednak znaczny wzrost liczby gniazd zajętych przez pary. W 1973 roku takich gniazd było 132, w następnym liczba ta wzrosła do 162.

17

Wyniki inwentaryzacji gniazd bociana białego w Puszczy Białowieskiej w latach 1976—1979

Stanisław Borowski, Zenon Lewartowski, Małgorzata Piotrowska i Krzysztof Wolk

Pierwszą inwentaryzację gniazd bociana białego na terenie Puszczy Białowieskiej przeprowadził w 1962 r. Borowski (1963a). Wyniki tego liczenia okazały się na tyle dokładne, że można je było porównać ze stanem z lat 1976—1979.